

Toraj mili posestniki domači sadjerejci, treba se je proti temu hudemu sovražniku kmetijskega napredka za vsak slučaj popolno zavarovati in pripravljenim biti!

Tu ne pomaga se proti hudemu požeruhu le posameznikom boriti, treba bode splošne, dobro vredjene vojske, katera ga bode, o pravem času pričeta, z neodjenljivo vstrajnostjo tudi zatrla.

Da pa ta koristna borba brez uspeha ne ostane treba je uže sedaj na to misliti ter boj proti sovražniku osnovati. V prvi vrsti za to poklicani so pa gotovo sledeči faktorji: slavna c. k. kmetijska družba kranjska slavna c. k. okrajna glavarstva po deželi, p. n. županstva, v. č. duhovščina in ljudsko učiteljstvo ter slednjič tudi c. k. žendarmerija. C. k. okrajna glavarstva se županstvu in žendarmeriji vred naj bi na to strogo gledala in delovala, da se znana postava iz dné 17. junija 1870 l. o zatiranju škodljivega mrčesa sploh o pravem času tudi pod občutno kaznijo od strani vsakega posameznega lastnika sadnega drevja strogo in točno izvrši, ter tako koristnega sadu obrodi, ne pa le na papirji spi. Ko bi se bilo to letos o pravem času zgodilo, ne bilo bi opazovati takega razdejanja po sadovnjakih v naši domovini. Visokočestita duhovščina in učiteljstvo poučuje naj pa odraščene in šolsko mladino z besedo in lastnim dejanskim zgledom, ko za to pravi čas pride, kako je sovražnika zatreti. Ker se pa vojske brez orožja in poveljnikov misliti ne more, ne more se brez tega tudi gosenčja vojska koristno dognati.

Glavno poveljništvo prevzela naj bi c. k. kmetijska družba kranjska sama se svojimi podružnicami vred.

Ta naj bi o pravem času naročila zadostno število pripravnih gosenčjih bakelj, katere naj bi potem ravno tako med posamezne podružnice svoje po deželi v zadostnem številu proti odškodnini razdelila; te baklje naj bi potem podružnicam kot inventarna lastnina ostale. Podružnicam kmetijske družbe kranjske nalog bil bi, da se v njih področji potem te baklje o pravem času brez odloga koristno rabijo po vseh vaseh in od vsakega posameznega posestnika sadnega vrta. S tem dosegel bi se zaželjeni in koristni namen, drugače pa nikoli ne. — Ako se bode vojska (mrčesja namreč) vršila brez vodstva, kakor je to do sedaj bilo, bode hudi sovražnik sadno drevje prihodnjo pomlad še vse huje ogloidal, nego ga je letos, ker bode še veliko in mnogoštevilnejši, nego je letos, do česar pa nikakor priti ne sme!

Toraj vsi sploh na noge, na delo, na skupno splošno vojsko proti grdemu sovražniku sadnega drevja! Bog daj v ta namen dosta trdne volje in svojo pomoč!

Dobrova dne 2. junija 1889.

M. Rant.

Razne reči.

* Majnikovi hrošči so dobra krma kokošim. Po nekaterih krajih dajejo darila za pobiranje in pokončavanje hroščev, s katerimi pa ne vedo družega storiti, nego jih na gnoj vreči. Ta poraba sicer ni napačna, ker so majnikovi hrošči prav dobro gnojivo, a dado se porabiti še koristneje. Nesočim kokošim treba precej beljakovine, katere pa ne dobe v navadni piči svoji. Najceneje jim je preskrbiš, ako jih krmiš s hrošči, ki imajo v sebi zelo veliko beljakovine. V ta namen hrošče opari in jih posuši na solnci ali v peči. Posušene hrošče lahko hraniš vse leto ter tako imaš izvrstno krmo za noseče kokoši.

* Kako meso po leti dlje časa ohraniti sveže. V ta namen rabijo po nekaterih krajih na Francoskem velike lončene posode, napolnjene s posnetim mlekom, ki se je uže skisalo ali se vsaj kmalu skisa. V to mleko potope meso ter ga s kamenjem obteže. Meso se ohrani v kislem mleku več nego osem dni; hočejo li rabiti meso, zadostuje, ako ga operejo. Meso prav nič ne pogubi dobrega okusa, in mleko je še vedno dobro za prasiče.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

108.

Duševne potrebe in ljudoljubne naprave Japoncev.

Sedaj si oglejmo bliže tega zloglasnega Američana. Koloradovec je mal hrošč, 1 centimeter dolg in 7 milimetrov širok, zamazano rumenkaste barve in se spreminja na rudečkasto. Pokrovke so rumene, kakor surovo usenje in vsaka ima vzdolž pet črnih prog. Ovratnik je globoko pikčast in črno lisast, na sredi pa ima črno marogo, ki je črki H podobna.

Hrošč prezimuje precej globoko v zemlji, spomladi pa, ko začne korun poganjati, pokaže se kmalu na mladej náti, katero objeda. Kmalu potem začne samica na njo pokladati kupčke jajc, katerih ima od sile veliko. V osmih dneh se izvali ličinka, ki žre po dnevu, po noči pa gre ob steblo v zemljo. Sprva je rudeča, pozneje svitlorumena, samo glava, ovratnica in dve vrsti pik vzdolž trupla so svitločrni. Iz sebe spušča neki jedek sok, vsled katerega človeku oteče koža, ako bi jo z golo roko mestil.

V sedemnajstih do dvajsetih dneh je ličinka dorasla in se zarije osem centimetrov globoko v zemljo, kjer se preobrazi v bubo. Sredi junija je uže drugi zarod tu,

*

in ker vse preobražanje traja samo kacic 50 do 60 dni, pride za njim lahko še tretji. Kedar tem požrešnikom zmanjka hrane na njivi, koj gredo na drugo, in če ne nalete koruna, lotijo se v sili tudi kapusa in drugih bilin, ki niso v nobenem rodu s korunom. Opažali so tudi to, da so se požrešniki po zemlji poskrili ter gladni čakali toliko časa, da je objeden krompir na novo pognal.

Kjer se koloradovec vgujezi, ondi naj gospodar ne pričakuje pridelka. Gomoljev se hrošč ne dotakne, ali škodljiv je zato, ker požre koruno vso mlado nat in tako golo steblo ne more zaroditi gomoljev. Zato spada koloradovec med najnevarnejše in najškodljivejše žuželke. Koliko je v Ameriki škode napravil, ne dade se popisati. V posameznih krajih so morali opustiti korunišča.

Koloradovec ima v Ameriki dosta naravnih neprijateljev, ki ga ugonablajo, ali vidi se, da so vsi vkup preslabi, da bi ga ugnali. Neka muha zabada svoja jajca v njegove ličinke in ta ga največ pokonča. Ličinke poloničine jedo ličinke koloradovčeve. Tudi neke stenice in druge grabežljive žuželke preganjajo ga, ali vkljub tem pomočnikom mora tudi človek sam iti v boj na tega hudodelnika. Človek je posegel po raznih sredstvih, sem in tje se je dosta trdo upiral, ali vse do danes si ni mogel izumiti načina, kako bi se do dobrega mogel ubraniti koloradovcu. V Ameriki ga niso mogli ugnati do sedaj.

Glavno sredstvo proti koloradovcu je bilo, da so skrbno nabirali vso zalego, ali na ta način se ne dade žuželka do dobrega uničiti. Ker mrčes izpušča jedek sok, kakor je bilo uže omenjeno, toraj se roka tako uname, da vsa oteče. Zato je treba obleči rokavico, kdor bi imel opraviti s tem mrčesom. Potem so segli po strupu, vzeli so schweinfurtskega zelenila v vodi in s tem so kropili korun. Sredstvo je bilo dobro, samo ko bi mogli z njim do vsake živalice priti. V Ameriki so priporočali premnogo drugih sredstev, ali nobeno se ni potrdilo. Pri Schildavu so korunišče pokosili, s petrolejem polili in potem požgali. Ali ko so čez nekoliko dni nove náti pognale, koj je bilo na njih dosta ličink, katere so se bile pred kot ne v zemljo zarile in čakale. Skoro gotovo človek ne bode mogel do celega zatreti tega sitnega mrčesa, kakor je zatrl uže mnogo drugih večih živalij, vendar je upati, da pride čas, ko se ga vsaj več ne bode bal tako, kakor do sedaj.

110.

Svilarstvo.

Kdor se ozira samo na nadlogo, ki jo žuželke napravljajo, sodi, da ni škodljivejših stvari na svetu, ali vendar bi se cel red na svetu premenil, ako bi žuželke prešle. Vsak vé, da imamo žuželk, katere so človeku tudi neposredno koristne. Taka koristna žuželka je tudi sviloprejka, najbolje udomačena žuželka, ker je od človeka najodvisnejša. Po človekovej skrbi je zgubila sviloprejka v stoletjih vso svojo samostalnost, zgubila je

voljo in moč in je popolnoma oslabela. Vele, da v Kitaju gosenice sviloprejkine še morejo živeti po murvah, pri drugih krajih pa ne. Samica je tako lena in neokretna, kakor da je pozabila, da ima krila. Tudi samec ne leta tako kakor bi moral, in vendar je krilat, ki je v divjem stanju gotovo dobro letati znal. Ko je Ch. Martins vzgajal sviloprejke na prostem, dosegel je toliko, da so samci v tretjem kolenu dobro letali.

Kakor v vseh kulturnih bilinah in živalih, tako je tudi v sviloprejki najstarejša prešlost zagrnjena v temnej davnini. Najverjetnejše je, da so sviloprejko začeli najpreje vzgajati v Kitaju, ali kedaj, tega pač ne bomo nikdar dognali. Uže za časa Konfucijevega (500 let pr. Kr.) je bilo svilarstvo v Kitaju staro. Kitajske pripovedke pripovedajo, da malone vsi važnejši izumi v gospodarstvu in obrtu izvirajo od modrih cesarjev, ali sorodnikov njegovih. Gotovo je pa to, da je v Kitaju uprav cesarska obitelj z lepim zgledom največ pripomogla pri vsakem kulturnem delu. Vse narodne svečanosti se vrste okoli gospodarstva in pri njem vselej cesarska obitelj pokazuje ljudstvu, kako je vsako tako delo častno in koristno. Tudi svilarstvo je po kitajski pripovedki nastalo z nastojanjem in skrbjo cesarske obitelji. P. Mailla pripoveda v povesti Kitajske o tem to-le: „Cesar Hoang-ti, ki je živel 2600 let pred Kr., hotel je, da mu njegova zakonita žena Si-ling-chi povzdigne blagostanje naroda, zato jej je naložil, da opaza sviloprejko in gleda, kako bi se mogla okoristiti z njeno svilo. Žena je nabrala mnogo sviloprejk in jih sama redila na posebnem kraju, ki je bil edino v ta namen odločen. Polagoma je dognala ne samo to, kako treba gosenice njegovati, temveč tudi to, kako se svila odvija in roba tke.“

„Vse do te cesarice“, pripoveda Duhalde, ki je svoj popis sestavil na podlagi kitajskih povestničarjev, „narod se je tako namnožil, da niso zadoščale več kože, v katere se je do tedaj oblačil. To je narod prisililo, da je začel premišljevat, kako in kje bi dobival potrebne obleke. In prav ta čas se je posrečilo cesarici Si-ling-chi narejati svilenino. Pozneje so se vse cesarice držale sijajnega zgleda izumiteljice ter so se rade ukvarjale z vzgojem sviloprejk. Redile so gosenice, odvijale so svilo in tkale robo. Na cesarskem vrtu je bil vedno poseben oddelek za vzgajanje murv.“

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Govor poslanca Kluna

v državnozborni seji dne 21. marca t. l.

(Dalje.)

Z ozirom na to, kar je rekel gospod poslanec dr. Gregor o svoji domovini, opozoril bi ga tudi še na to,